

Mottagare
Socialnämnden

Förslag på fördelningsprinciper till plats på särskilt boende

Förslag till beslut

- Socialnämnden godkänner återrapportering.
- Socialnämnden beslutar om fördelningsprincip till plats på särskilt boende enligt socialförvaltningens förslag nedan. Fördelningsprincipen ska gälla från och med 1 januari 2024.

Sammanfattning

Socialförvaltningen har fått i uppdrag av socialnämnden och återkomma med förslag på hur fördelning av särskilt boende kan ske på ett gynnsamt sätt för brukare och verksamheter i ett långsiktigt perspektiv.

Insatsen om särskilt boende är ett myndighetsbeslut. Insatsen är en biståndsbedömd insats enligt socialtjänstlagen och ska tillgodose det behov den enskilde har. För ett bifallsbeslut ska behovet vara omfattande och varaktigt. Behovet ska inte kunna tillgodoses på annat sätt.

Kommunens ansvar är att kunna tillgodose planerade och akuta behov hos medborgare. För att detta ska kunna göras är det nödvändigt med fördelningsprinciper som bygger på att brukare med bifallsbeslut och störst behov ska erbjudas en boendeplats först.

Vid ett bifallsbeslut om särskilt boende försöker alltid borådet i första hand tillgodose brukarens önskemål så långt som möjligt. Bedömning av nya bifallsbeslut och brukare som står på väntelista sker dagligen av borådet utifrån fördelningsprinciper där tilldelningen sker till brukare med störst behov först oavsett driftsform. Socialförvaltningen föreslår följande fördelningsprincip till plats på särskilt boende:

1. Brukare på korttidsenheten och som inte kan gå hem.
2. Brukare med stora behov och är kvar i ordinärt boende.
3. Brukare som har väntat längre än 3 månader.

Faktorer som vart brukaren befinner sig, på korttidsenheten eller i ordinärt boende samt hur länge hen väntat behöver även fortsättningsvis beaktas i vart

enskilt ärende.

Byteskön föreslås finnas kvar enligt nuvarande ordning.

Ärendebeskrivning

Bakgrund

Prioriteringsordningen som förtydligades i september 2020 (SON 2020/184, 2020-09-16 §125) beskriver att tilldelning till plats på särskilt boende görs i första hand till platser inom boende i egen regi, i andra hand inom boende med entreprenadavtal och i sista hand inom boende på ramavtal.

Prioriteringsordningen kan nyttjas när det finns tomma platser på särskilt boende. Tomma platser är ovanligt, men något som uppstod under pandemin. Prioriteringsordningen medförde att leverantörer stod med tomma platser samtidigt som förvaltningen hade en kö, då brukare tackade nej till erbjuden plats. Detta berodde på pandemin och ofta på boendets geografiska läge.

Socialnämnden beslutade därför på nämnden i juni 2023 (SON § 98) att under perioden 15 juni tom 31 oktober 2023 frångå prioriteringsordningen. Samtidigt beslutade Socialnämnden att förlänga perioden till och med 31 december 2023 och att socialförvaltningen ska återkomma med förslag på hur fördelning av särskilt boende kan ske på ett gynnsamt sätt för brukare och verksamheter i ett långsiktigt perspektiv.

I och med att förvaltningen frångick prioriteringsordningen i juni 2023 har borådet kunnat erbjuda platser på särskilt boende oavsett driftsform. Förändringen har gjort att socialförvaltningen kunnat verkställa ett större antal beslut och fyllt upp de tomma ramavtalsplatser som fanns. Trots detta finns det ändå en kö till särskilt boende, vilket i huvudsak beror på att antalet platser är för lågt i förhållande till brukare med behov. För närvarande är det ett 70-tal personer som står på väntelistan. Av dessa har cirka 25% erbjudits en plats men tackat nej främst på grund av vilken ort boendet ligger på. När en brukare tackat nej två gånger följs beslutet upp för att se om behoven tillgodoses på annat sätt.

Omvärldsbevakning

I kontakt med ett antal andra kommuner samt via information från andra kommuners hemsidor framkommer några olika principer vid fördelning av plats till särskilt boende:

- Behovet styr i huvudsak. Den med störst behov tilldelas plats först. Utgör brukaren en risk i sitt ordinära hem går den före en brukare som har en plats på korttids, som sen blir näst på tur. Därefter kommer den som väntat längst. Sist kommer ofta brukare på väntelista för byte av boende.
- Brukare får lämna önskemål om boendeplats. Tilldelning sker därefter i mån av plats men finns inget tillgängligt erbjuds ett annat boende och möjlighet att står på väntelista för byte.

- Någon kommun har tre alternativ för val av boende och erbjuder brukaren enligt prioriteringsordning.
- Har brukaren inga önskemål tilldelas en plats i egen regi.
- Tilldelningen enligt önskemål sker oberoende av driftsform.
- Brukare får ofta tacka nej hur många gånger som helst. Handläggare gör då en uppföljning av beslutet. Någon kommun brukar återkalla en del beslut och hade önskemål om att kunna återkalla beslut om brukaren tackat nej två gånger.
- Brukare står ofta kvar i byteskö tills ledig plats finns. En kommun hade ingen byteskö då den blev ohanterlig, då brukare ville flytta pga olika missnöjen. Då alla boenden ska ha samma standard så togs möjlighet till byte bort. I praktiken hade den kommunen ingen kö alls.

Ekonomiskt perspektiv

Enligt avtal betalar förvaltningen ersättning till leverantören i 30 dagar efter att en brukare flyttat ut från särskilt boende. För perioden januari till och med juni 2023 hade socialförvaltningen 25 sådana ”tomperioder” som inte nyttjades men som förvaltningen ändå betalade för, vilket innebar en kostnad på cirka 800 000 sek. Sedan juni 2023 kan förvaltningen snabbare belägga en plats, då fler tackar ja. Då upphör den ersättningen och istället betalas ersättning till leverantören för en brukare som nyttjar platsen.

Brukarperspektiv

Av Sveriges befolkning som är över 80 år är det sammanlagt cirka 14 procent som bor i särskilt boende. Fördelningen är 11,2 procent av männen och 17,6 procent av kvinnorna (2023, enligt Socialstyrelsen). På Gotland uppgår samma siffra till 11,3 procent (2022, enligt Kolada). Det vill säga en ganska låg andel invånare över 80 år på Gotland.

Enligt nationell statistik 2023 (hämtad från www.kolada.se) anger 82% av de svarande att de fått välja särskilt boende på Gotland. Snittet i riket ligger på 87% under 2023. År 2020 hade Region Gotland ett snitt på 88%. Skillnaden mellan 2020 till 2023 (5 % differens) påverkas av pandemin, tomma platser och den prioriteringsordning som förtydligades av nämnden 2020. Viktigt att nämna är resultaten från brukarundersökningen för 2023. Dessa visar på att 90 % av brukarna på helheten är nöjda med sitt boende. I jämförelse med riket där siffran ligger på 78 %.

När förvaltningen frångick prioriteringsordningen så har förvaltningen initialt kunnat erbjuda plats utifrån brukarens önskemål gällande plats på särskilt boende och särskild adress. Grundproblematiken nu är att det finns för få platser i förhållande till brukare med behov och beslut. Det gör att en väntelista finns. Borådet utgår från fördelningsprincipen att brukare med störst behov får erbjudande först oavsett driftsform.

Socialförvaltningen försöker i första hand tillgodose brukarens önskemål så långt som möjligt. Bedömning av nya bifallsbeslut och brukare som står på väntelista sker dagligen av borådet utifrån fördelningsprinciper. Borådet

beaktar fördelningsprinciperna så att tilldelningen sker utifrån brukare med störst behov för erbjudande först:

1. Brukare på korttidsenheten och som inte kan gå hem.
2. Brukare med stora behov och är kvar i ordinärt boende.
3. Brukaren som har väntat längre än 3 månader.

Fördelningsprincip och vad som händer i processen beskrivs i bilagan ”Processkartan för tilldelning av en plats på särskilt boende”.

Faktorer som påverkar fördelningsprinciperna

När antalet utskrivningsklara patienter är stort och tillgången på lediga korttidsplatser är lågt behöver prioriteringar göras och då främst utifrån omvårdnadsbehov. Flödet mellan den slutna vården och socialförvaltningens insatser regleras genom en överenskommelse, SON 2017/398. Båda förvaltningarna har ett ansvar att samordning för trygg och effektiv utskrivning sker enligt överenskommelsen. Detta flöde är en del i processen kring fördelning av särskilt boende. Förvaltningen försöker trots det och så långt som möjligt gå på brukarens önskemål.

Några exempel på ärenden och bedömningar görs nedan för att klargöra komplexitet och varför fördelningsprinciper behöver användas:

Exempel 1

Ledig plats finns att erbjuda på ett boende i Visby. På väntelistan finns flera brukare med beslut som har önskemål om plats i Visby.

- Brukare 1 har stått på väntelista i två månader och önskar bo i Visby, brukaren befinner sig i hemmet och hemtjänsten har meddelat att situationen börjar bli ohållbar. Oron är hög hos brukaren som larmar frekvent mellan punktinsatserna.
- Brukare 2 får sitt beslut idag och önskar också bo i Visby. Brukare 2 har också en ohållbar hemsituation och vistas nu på korttidsplats, bedömning är att brukaren inte kan gå hem i väntan på verkställighet av särskilt boende.
- Korttidsplatserna är fullbelagda och fyra patienter är utskrivningsklara från sjukhuset i väntan på ledig korttidsplats.
- Brukare 2 erbjuds platsen.

Exempel 2

Ledig plats finns att erbjuda i Klinte. Två brukare vistas på korttidsplats i väntan på verkställighet av särskilt boende. I båda ärenden har bedömning gjorts att brukare inte kan gå hem i väntan på särskilt boende.

- Brukare 1 har stått på väntelistan i 2,5 månader och önskar få komma till Visby.

- Brukare 2 har stått på väntelista i en vecka och önskar få komma till Klinte.
- Brukare 2 erbjuds platsen.

Exempel 3

Ledig plats finns att erbjuda i Bro.

- Brukare 1 har väntat i tre månader och har önskemål om att få komma till Hemse eller Burgsvik. Brukaren vistas i hemmet med stöd i form av hemtjänstinsatser och hjälp från närstående.
- Brukare 2 har väntat i två månader och vistas sedan tre dagar på korttidsenheten efter ett fall i hemmet. Om brukaren kan gå hem från korttidsplats efter återhämtning på korttidsplats är i dagsläget oklart. Brukaren önskar plats i Slite.
- Det finns några lediga korttidsplatser, inga patienter på sjukhuset väntar korttidsplats.
- I byteskön finns Brukare 3 som bor i Hemse och har önskemål om byte till Bro.
- Byte till Bro erbjuds Brukare 3. Brukare 1 erbjuds platsen som blir ledig i Hemse.

Bedömning

Socialförvaltningen gör bedömningen att tilldelning behöver ske utifrån de individer och brukare som har störst behov oavsett driftsform. Utifrån den omvärldsbevakning som gjorts går det i linje med andra kommuners bedömning och hantering.

Faktorer som vart brukaren befinner sig, på korttidsenheten eller i ordinärt boende samt hur länge hen väntat behöver även fortsättningsvis beaktas i vart enskilt ärende. Även flödena från slutenvården påverkar förvaltningens processer.

Konsekvenserna för brukare, verksamhet och ekonomi kommer på längre sikt gynnas på flera sätt med föreslagen fördelning:

- Brukare med störst behov får erbjudande först.
- Beslutet verkställs inom lagstadgad tid.
- Hög belägningsgrad oavsett driftsform. Det ger ekonomiska förutsättningar att bedriva kvalitativ verksamhet.
- Väntelista med många brukare i kö kommer finnas så länge vi har brist på boendeplatser. Väntelista behöver finnas för att uppnå en 100% belägningsgrad och inte stå med tomma platser och den kostnaden. Utmaningen med väntelistan är dock att förvaltningen ska kunna ge erbjudande inom tre månader.

Socialnämnden föreslås godkänna återrapportering och förslag på fördelningsprincip och fördelningsordning till plats på särskilt boende.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2023/258 förvaltningen daterad 2023-10-30.
Processkarta "Fördelningsprinciper tilldelning plats på särskilt boende"
STY-05560-v.7.0, Överenskommelse Samordning för trygg och effektiv utskrivning.

Socialförvaltningen

Marica Gardell
Socialdirektör

Skickas till

Therése Thomsson, myndighetschef